

Informatīvais ziņojums “Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu”

Tieslietu ministrija, izpildot Ministru prezidentes 2015.gada 26.augusta rezolūciju Nr.1.1.1/76 ar uzdevumu kopā ar Ārlietu ministriju, Iekšlietu ministriju, kā arī pieaicinot reliģisko organizāciju pārstāvjus, izvērtēt rosinājumu ieviest Latvijā aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu, ir sagatavojusi informatīvo ziņojumu.

Šajā informatīvajā ziņojumā ir apkopots Ārlietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas un reliģisko organizāciju sniegtais viedoklis par iespēju ieviest Latvijā aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu.

Spēkā esošais normatīvais regulējums

Šobrīd Latvijas Republikas normatīvajos aktos nav noteikts vispārīgs aizliegums sabiedriskajās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu. Līdz ar to personām šādas tiesības - sabiedriskajās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu - ir. Tomēr virkne normatīvo aktu tieši vai netieši paredz nosacījumus, kad sejas aizsegšana nav pieļaujama, piemēram:

1) saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 “Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr.134) 2.2.apakšpunkta nosacījumiem personu apliecinošā dokumentā ir iekļaujams sejas attēls. Noteikumu Nr.134 11.pielikuma 1.10.apakšpunkts paredz, ka personai personu apliecinoša dokumenta attēlā ir jābūt bez galvassegas, izņemot gadījumu, ja persona reliģisku apsvērumu dēļ galvassegu valkā ikdienā un galvassega neaizsedz seju vai tās daļu, bet Noteikumu Nr.134 11.pielikuma 1.11.apakšpunktā ir noteikts, ka apģērbs nedrīkst aizsegst seju vai tās daļu personu apliecinoša dokumenta attēlā. Noteikumu Nr.134 11.pielikums ir izdots saskaņā ar Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) dokumenta Nr.9303 "Mašīnlasāmi ceļošanas dokumenti" 3.9.1.apakšpunktā noteiktajām personas sejas attēla prasībām;

2) Patvēruma likuma 11.panta pirmās daļas 1.punkts uzliek pienākumu patvēruma meklētājam cita starpā sadarboties ar Valsts robežsardzi, lai varētu nofotografēt un identificēt patvēruma meklētāju. Savukārt Ministru kabineta 2010.gada 2.marta noteikumu Nr.194 “Noteikumi par patvēruma meklētāja personas dokumentu un tā izsniegšanas kārtību” 5.3. apakšpunkts nosaka patvēruma meklētāja dokumenta izgatavošanas prasības attiecībā uz fotogrāfiju – dokumentā iekļauj patvēruma meklētāja fotogrāfiju (attēlā persona ir bez galvassegas un tās seja ir atsegta);

3) Ministru kabineta 2010.gada 9.marta noteikumu Nr.222 “Patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekšējās kārtības noteikumi” 2.punkts kopsakarā ar 31.punktu paredz vismaz daļēju ķermeņa atsegšanu, t.i., netiešu pienākumu atsegt seju, patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekšējās kārtības nodrošināšanas nolūkos;

4) Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 3.panta astotā daļa kopsakarā ar 5.panta trešās daļas 9.punktu un Ministru kabineta 2012.gada 2.oktobra noteikumu Nr.673 “Personu kriminālistiskā raksturojuma un fotoattēlu reģistra noteikumi”, īpaši to 5.11.5. un 5.12.apakšpunktu, būtībā paredz pienākumu atsegt seju, lai nodrošinātu kriminālistiskā raksturojuma un personas fotokomplekta iegūšanu;

5) Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 15.marta Regulas Nr. 562/2006, ar kuru ievieš Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss), 7.panta 2.punkts, kā arī 7.panta 3.punkta (a)

Deklasificēts saskaņā ar TM 21.10.2015. vēstules Nr.1-8.1/188-IP 9.punktu
DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums “Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu”

2
NAV KLASIFICĒTS
IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

apakšpunkts, lai persona varētu ieceļot to dalībvalstu teritorijā, kuras piemēro Šengenas *acquis* noteikumus attiecībā uz robežkontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, nosaka pienākumu pārliecināties par personai derīgu ceļošanas dokumentu, tai skaitā identificēt attiecīgo personu;

6) Imigrācijas likuma 5.panta trešā daļa nosaka pienākumu ārzemniekam, ja to atbilstoši kompetencei pieprasa valsts iestāde, uzrādīt personu apliecinošo dokumentu, kas cita starpā ir vērsts uz attiecīgās personas uzturēšanās tiesību konstatēšanas nepieciešamību;

7) Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 252.pants cita starpā paredz tiesības aizturēt attiecīgo personu, lai noteiktu pārkāpēja personību.

Minētie normatīvie akti tieši vai netieši paredz nosacījumus, kas nepieļauj sejas aizsegšanu. Minēto nosacījumu izpilde tiek garantēta kā likumā noteiktā soda ietekmē, tā arī personas ieinteresētības ietekmē (tas ir, nepildot attiecīgo prasību, persona nevar cerēt uz sev vēlamo seku iestāšanos), vai arī galējās nepieciešamības dēļ attiecīgo nosacījumu garantēšana var tikt panākta ar varu, piemēram, likuma "Par policiju" 13.panta pirmās daļas 6.punkts piešķir tiesības policijas darbiniekiem piemērot spēku, lai pārtrauktu ļaunprātīgu nepakļaušanos likumīgajām prasībām.

Šobrīd no Iekšlietu ministrijas padotībā esošām iestādēm, kā arī no citām tiesībsardzības iestādēm nav saņemta informācija, kas liecinātu par nespēju pildīt tām uzdotās funkcijas tā iemesla dēļ, ka personas aizsegtu savu seju (nevēlētos to atsegt) vai nebūtu iespējas piespiedu kārtībā nodrošināt sejas atsegšanu personu identificēšanas vai nepieciešamo pārbaužu veikšanas nolūkā.

Tādējādi šobrīd nav konstatējama tāda situācija, kas apgrūtinātu tiesībsardzības iestāžu spēju, nonākot saskarsmē ar attiecīgo personu, nepieciešamības gadījumā identificēt šo personu, kā arī veikt nepieciešamās pārbaudes.

Papildus būtu norādāms, ka aizliegums nesāt seju aizsedzošo apģērbu nacionālajā līmenī ir ieviests Francijā un Beļģijā, kā arī Šveices, Spānijas un Itālijas atsevišķās pilsētās (piem., Barselona, Novara).

Ierobežojuma ieviešanas nosacījumi

Nosakot jebkuru papildu civiltiesību ierobežojumu, par ko var uzskatīt arī aizliegumu sabiedriskajās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu (jo tas, cita starpā, tieši skars islāma ticīgo tiesības nēsāt seju aizsedzošu apģērbu, t.i. musulmaņu tradīciju sievietēm izvēli un pienākumu nēsāt pilnu galvassegumu, kas aizsedz visu seju (*niqab*, *burqa*), proti ietekmē personas tiesības uz reliģijas brīvību), būtu vērtējams šāda ierobežojuma mērķis, civiltiesību aizskārums esamība un apmērs, kā arī apstākļi, vai konkrētais mērķa sasniegšanai izvēlēts rīks ir samērīgs ar civiltiesību ierobežojumu. Tāpat būtu vērtējams, kāda veida sejas aizsedzoša apģērba nēsāšanas aizliegums tiek noteikts. Spēkā esošais normatīvais regulējums šobrīd nosaka objektīvus apstākļus, proti, drošības, veselības un citi apstākļi, kuriem pastāvot, personai ir obligāti jānēsā seju aizsedzošu apģērbu sabiedriskajās vietās. Piemēram, personai, kas brauc ar motociklu obligāti jābūt ķiveri, tāpat noteiktu profesiju pārstāvjiem, pildot amata pienākumus, arī jānēsā seju aizsedzošu apģērbu (ārsti, metinātāji, tiesībsargājošo iestāžu darbinieki). Līdz ar to aizliegums sabiedriskajās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu var tikt noteikts, nosakot izņēmumus, kas ir balstīti uz individuālu izvērtējumu. Tādējādi aizlieguma ieviešanas nepieciešamība ir vērtējama no diviem aspektiem:

- 1) civiltiesību ierobežojuma un iejaukšanās pieļaujamība;
- 2) Latvijas situācijas analīze un pašreizējo risku izvērtējums.

DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums "Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu"

1) Cilvēktiesību ierobežojuma un iejaukšanās pieļaujamība

Vērtējot aizliegumu no cilvēktiesību ierobežojuma pieļaujamības aspekta, ir jāvērtē tā atbilstība Latvijas Republikas Satversmes normām un vispārpieņemtām cilvēktiesību normām, tai skaitā Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (turpmāk – Konvencija), kā to savā judikatūrā interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – Tiesa).

Latvijas Republikas Satversmes 99.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Baznīca ir atdalīta no valsts. Savukārt 116.pants paredz, ka reliģiskās pārliecības paušanu var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Līdz ar to Latvijas Republikas Satversmes 116.pants pieļauj noteikt tādu normatīvo regulējumu, kas ierobežo 99.pantā noteiktās tiesības, tomēr ierobežojumam jābūt noteiktam likumā, tam jābūt nepieciešamam leģitīma mērķa sasniegšanai un jābūt samērīgam ar sasniedzamo mērķi.

Saskaņā ar iedibināto Tiesas judikatūru, aizliegums sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu skatāms kontekstā ar personas tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (Konvencijas 8.pants), kā arī personas tiesībām uz ticības brīvību (Konvencijas 9.pants) gadījumos, kad šāda seju aizsedzoša apģērba nēsāšana ir saistīta ar personas reliģisko pārliecību.¹ Tādēļ aizliegums nēsāt seju aizsedzošu apģērbu ir valsts noteikta iejaukšanās privātajā dzīvē un personas tiesību uz reliģijas brīvību ierobežojums. Taču jāuzsver, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un tiesības uz reliģijas brīvību nav absolūtas, un valstis ir tiesīgas iejaukties šajās tiesībās un noteikt ierobežojumus atbilstoši Konvencijas 8.panta otrās daļas un Konvencijas 9.panta otrās daļas prasībām, proti, ierobežojumi/iejaukšanās notiek saskaņā ar likumu, tie ir nepieciešami leģitīma mērķa sasniegšanai, un tie ir samērīgi ar sasniedzamo mērķi.² Ierobežojumi vai iejaukšanās, kas neatbilst kaut vienai no šīm prasībām, ir uzskatāmi par Konvencijas 8. vai 9.panta pārkāpumiem.

Ja Latvijā stāties spēkā tiesiskais regulējums, kas aizliedz sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu, šāds regulējums būs uzskatāms par valsts noteiktu Konvencijas 8. vai 9.pantā paredzēto tiesību ierobežojumu vai iejaukšanos, kas, savukārt, nozīmē, ka nepieciešams nodibināt to atbilstību augšminētajām Konvencijas prasībām. Un proti, ierobežojumiem jābūt noteiktiem ar likumu, tiem jābūt nepieciešamiem leģitīma mērķa sasniegšanai, un jābūt samērīgiem ar sasniedzamo mērķi.

1.1. Vai ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu?

Analizējot šo ierobežojuma elementu, Tiesa vērtē ne tikai to, vai konkrētais ierobežojums ir paredzēts likumā, bet primāri tiek vērtēta šī likuma kvalitāte, proti, vai likums ir tik skaidrs un saprotams, ka tas ļauj personai prognozēt likuma piemērošanas rezultātu un atbilstoši izvēlēties savu rīcību.³ Ņemot vērā, ka pašlaik Latvijas tiesību akti neparedz aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu, nav iespējams vērtēt to atbilstību likumam, tomēr iepriekšminētie Tiesas judikatūrā izstrādātie kritēriji būtu jāņem vērā, strādājot pie tiesību akta projekta.

1.2. Vai ierobežojums ir nepieciešams leģitīma mērķa sasniegšanai?

¹ *S.A.S. pret Franciju* (iesniegums Nr.43835/11), Lielās palātas 2014.gada 1.jūlija spriedums, 106.rindkopa.

² *Turpat*, 111.rindkopa.

³ *Leyla Şahin pret Turciju* (iesniegums Nr.44774/98), Lielās palātas 2005.gada 10.novembra spriedums, 84.rindkopa.

DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums “Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu”

4
NAV KLASIFICĒTS
IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

Saskaņā ar Konvencijas 8.panta otro daļu privātās dzīves ierobežojumi ir pieļaujami, ja to mērķis ir aizsargāt valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības. Savukārt saskaņā ar Konvencijas 9.panta otro daļu reliģijas brīvības ierobežojumi ir pieļaujami nolūkā aizsargāt sabiedrisko kārtību, veselību vai tikumību, vai aizsargāt citu cilvēku tiesības un brīvības. Jāatzīmē, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru, Konvencijas 9.panta otrajā daļā uzskaitītie mērķi ir ļoti šauri interpretējami.⁴ Tāda pati pieeja Tiesai ir izveidojusies arī attiecībā uz Konvencijas 8.panta otrajā daļā uzskaitītajiem mērķiem.⁵

Lai gan Tiesa tās judikatūrā, izvērtējot ierobežojumus un iejaukšanos Konvencijā paredzētajās tiesībās, bieži ir piekritusi valstu-atbildētāju norādītajiem leģitīmajiem mērķiem, neveicot to padziļinātu analīzi, lietā *S.A.S. pret Franciju*, ņemot vērā aizskarto interešu būtiskumu, kā arī Francijas valdības un iesniedzējas apsvērumus, Tiesa detalizēti un kritiski izvērtēja katru no Francijas valdības apsvērumos izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem un to atbilstību Konvencijas principiem, ņemot vērā konkrētos tieši Francijas situācijai raksturīgos apstākļus. Tiesa arī rūpīgi iepazinās ar Francijas tiesību aktam pievienotajiem detalizētajiem *travaux préparatoire* materiāliem, tai skaitā likumam pievienoto paskaidrojuma rakstu, Francijas Valsts padomes (*Conseil d'État*) veikto pētījumu par aizlieguma ieviešanas pamatojumu, Konstitucionālās padomes secinājumiem par likuma atbilstību Francijas Konstitūcijai, kā arī Francijas premjerministra izdoto detalizēto apkārtrakstu par likuma piemērošanas kārtību. Rezultātā Tiesa noraidīja Francijas valdības apsvērumus, ka apstrīdētā ierobežojuma leģitīmais mērķis bija sabiedriskās kārtības nodrošināšana, vienlaicīgi piekrītot, ka ierobežojuma mērķis konkrētajā un šauri interpretētajā Francijas situācijā var tikt sasaistīts ar nepieciešamību aizsargāt citu cilvēku tiesības un brīvības, jo apdraud citu cilvēku tiesības kopīgi sadzīvot vienotā socializēšanās telpā. Tai pašā laikā Tiesa uzsvēra, ka šo principu ir iespējams interpretēt pārāk elastīgi, kas var novest pie patvaļas, tāpēc Tiesai ir padziļināti jāvērtē apstrīdētā ierobežojuma un iejaukšanās samērīgums un nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā.

1.3. Vai ierobežojums ir samērīgs ar sasniedzamo mērķi?

Šajā aspektā Tiesa vērtē, vai ierobežojums/iejaukšanās kā izvēlētais līdzeklis ir vienīgais personu tiesības vismazāk ierobežojošais veids, kas ļauj sasniegt augšminēto leģitīmo mērķi. Tādēļ papildus tiem jautājumiem, kas jau minēti attiecībā uz „saskaņā ar likumu” elementu, Tiesa vērtēs arī to, vai valsts izvēlētais ierobežojums patiesi ļauj sasniegt izvirzīto mērķi, un vai likumdevējs ir apsvēris personu tiesības mazāk ierobežojošus līdzekļus. Tiesa vairākās lietās ir atzinusi, ka Konvencijas 9.pants valstīm atvēl rīcības brīvību ierobežot noteiktus reliģiskās pārliecības paušanas veidus, piemēram, musulmaņu tradicionālās galvassegas (*hijab* lakata, kas nav seju aizsedzošs apģērba elements) valkāšanu publiskās un privātās mācību iestādēs.⁶ Vienlaikus, Tiesas ieskatā, šo ierobežojumu veida un apmēra izvēlei ir jāatbilst specifiskajam nacionālajam kontekstam,⁷ un Tiesa patur sev tiesības veikt uzraudzību pār šī aspekta samērīgumu un pamatotību.⁸ Tādēļ diskusijai par iespējamo aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērpu, kā arī gadījumā, ja šāds aizliegums tiks ieviests, tiesību aktam pievienotajai anotācijai ir jāietver Latvijas specifiskā

⁴ *Nolan un K. pret Krieviju* (iesniegums Nr.2512/04), 2009.gada 12.februāra spriedums, 132.rindkopa.

⁵ *Supra* 4, 113.rindkopa.

⁶ Skat., piemēram, *Karadum pret Turciju* (iesniegums Nr.16278/90), 1993.gada 3.maija lēmums; *Dahlab pret Šveici* (iesniegums Nr.42393/98), 2001.gada 15.februāra lēmums.

⁷ *Murphy pret Īriju* (iesniegums Nr.44179/97), 2003.gada 10.jūlija spriedums, 73.rindkopa.

⁸ *Manoussakis un citi pret Grieķiju* (iesniegums Nr.18748/91), 1996.gada 26.septembra spriedums, 44.rindkopa.

DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums “Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērpu”

nacionālā konteksta pārskats; situācijas analīze par to, vai minētais ierobežojums tiešām ļaus sasniegt izvirzīto leģitīmo mērķi, un izvērtējums par to, vai Latvijas situācijā pastāv un ir piemērojami citi mazāk ierobežojoši līdzekļi, kas ļautu sasniegt to pašu leģitīmo mērķi. Ja šie nosacījumi netiks izpildīti, kā arī netiks izvērtēti diskusijā, kurā tiktu iesaistīts pēc iespējas plašāks nozares ekspertu spektrs, kā arī likumdevēja debatēs, pastāv iespēja, ka Tiesa izvēlēto līdzekli neatzīs par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā un tādēļ arī par neatbilstošu Konvencijai.

2) Latvijas situācijas analīze un pašreizējo risku izvērtējums

Apskatot aizlieguma nepieciešamību no sabiedriskās drošības aspekta, var norādīt, ka viens no svarīgākajiem valsts drošības un sabiedriskās drošības un kārtības nodrošināšanas aspektiem kontekstā ar personas sejas aizsegšanu ir spēja identificēt attiecīgo personu un spēja veikt nepieciešamās pārbaudes, tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem nonākot saskarē ar attiecīgo personu situācijās, kad rodas šāda nepieciešamība. Personas seja ir viens no cilvēka ķermeņa elementiem, kas tiek izmantots ātras vizuālās identifikācijas nolūkos, pretstatā, piemēram, pirkstu nospiedumu pārbaudei, kas ir ilgstošāks un sarežģītāks personas identifikācijas paņēmieni, jo prasa specifiskas tehnikas pielietošanu. Turklāt, ne visos gadījumos ir iespēja veikt personas identifikāciju pēc citiem ķermeņa elementiem, piemēram, ne visos gadījumos personai varētu būt personu apliecinošs dokuments ar iestrādātiem pirkstu nospiedumu paraugiem, kas nodrošinātu personas pirkstu nospiedumu un dokumentā esošā parauga salīdzināšanu. Attiecīgi ir svarīgi nodrošināt personas pienākumu atsegt seju (tiešs pienākums atsegt seju), piemēram, tādos gadījumos, kad nepieciešams iegūt attiecīgās personas sejas attēlu dokumentu izsniegšanai, kad nepieciešams veikt personas identifikāciju pēc fotogrāfijas (robežkontroles laikā, ceļu satiksmes prasību izpildes ievērošanas pārbaudes laikā u.tml.), kā arī pienākumu daļēji vai pilnībā atsegt ķermeni, kas var būt saistīts ar sejas atsegšanu (netiešs pienākums atsegt seju), piemēram, tādos gadījumos, kad nepieciešams veikt drošības pārbaudes lidostā, kad nepieciešams pārbaudīt personai esošo priekšmetu klātbūtni, ievietojot ieslodzījuma vietā. Vienlaikus ir vērojama uzmanība, ka sejas atsegšanas vajadzība nav attiecināma tikai uz reliģiskajiem un filozofiskajiem uzskatiem piederīgu ietekmīgu ārīšķīgu simbolu, piemēram, *burqa* vai *niqab* publisku nēsāšanu, bet uz jebkādu iemeslu dēļ veiktas sejas aizsegšanas gadījumiem.

Būtībā katrs tiesībaizsardzības iestādēm noteiktais aprobežojums brīvi rīkoties apgrūtina tiesībaizsardzības iestāžu funkciju izpildi. Attiecīgi, jo tiesībaizsardzības iestādēm piešķirtā rīcības brīvība ir plašāka, jo vieglāk nodrošināt likumpārkāpumu apkarošanu. Tomēr, kā tas izriet no Tiesa judikatūras, demokrātiskā sabiedrībā nav pieņemams likumpārkāpumu apkarošanas nodrošināšanas nolūkos neierobežoti izmantot visus iespējamus līdzekļus. Attiecīgi vispārējs aizliegums nēsāt drēbes, kas varētu palīdzēt identificēt personas pēc likumpārkāpuma izdarīšanas, piemēram, vispārējs aizliegums nēsāt kapuces vai citas seju slēpjošas vai aizsedzošas drēbes nodrošinātu vieglāku likumpārkāpumu apkarošanu. Tomēr, kā tas izriet no Tiesas judikatūras, vispārēju aizliegumu noteikšana sabiedriskās drošības un kārtības nodrošināšanas nolūkos nav pieļaujama, ja vien nav konstatējams vispārējs sabiedriskās drošības apdraudējums.

Šobrīd no Iekšlietu ministrijas padotībā esošajām iestādēm, kā arī no citām tiesībaizsardzības iestādēm nav saņemta informācija, kas liecinātu par šobrīd pašreiz aktuāla vispārēja sabiedrības drošības apdraudējuma pastāvēšanu saistībā ar iespējamu seju aizsedzošu drēbju nēsāšanu sabiedriskajās vietās.

Tādējādi šobrīd nav konstatējams vispārējs sabiedrības drošības apdraudējums tā iemesla dēļ, ka personas sabiedriskās vietās nēsātu seju aizsedzošu apģērbu.

DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums "Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu"

NAV KLASIFICĒTS IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

Citu valstu pieredze liecina, ka tās tiesību aktu, kas nosaka vispārēju aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu, izstrādes un ieviešanas gaitā ir saskārušās ar pretdarbību no dažādu musulmaņu un cilvēktiesību aizsardzības organizāciju puses, kas ir veicinājušas drošības risku paaugstināšanos šajās valstīs.

Par galvenajiem riskiem un izaicinājumiem iekšējai drošībai, ko ir veicinājusi aizlieguma noteikšana sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu attiecīgajās valstīs, var minēt:

- musulmaņu kopienas šajās valstīs ir organizējušas masveida protesta demonstrācijas, paūzot uzskatu, ka šādas normas pieņemšana ir vērsšanās pret islāmu;

- pasaulē zināmas cilvēktiesību aizsardzības organizācijas, piemēram, *Amnesty International*, ir paziņojušas, ka šādu normu ieviešana ir vērsšanās pret reliģisko brīvību;

- pēc šīs normas ieviešanas Francijā ir bijuši vairāki incidenti, kuros gan musulmaņu sievietes, gan vīrieši ir apzināti gērbušies seju pilnībā aizsedzošā apģērbā, lai tādā veidā izraisītu pretreakciju no tiesībaizsardzības iestāžu puses. Šo incidentu rezultātā islāmisti ir iesaistījušies vardarbīgās sadursmēs ar policiju gan notikuma vietā, gan arī īstenojuši maza mēroga uzbrukumus pret policijas iecirkņiem, uz kuriem tika nogādāti par šo noteikumu pārkāpšanu aizturētie musulmaņi;

- starptautiskās teroristiskās organizācijas savos propagandas materiālos ir izteikušas aicinājumus īstenot uzbrukumus Francijā, lai atrietos par šo normu ieviešanu. Teroristi šo normu interpretēja kā vērsanos pret musulmaņu sievietēm. Jāatzīmē, ka *Mohammed Merah*, kurš 2012.gada martā īstenoja vairāku teroristiska rakstura uzbrukumus sēriju Francijā, savu rīcību motivēja arī ar ieviesto seju pilnībā aizsedzoša apģērba nēsāšanas aizliegumu.

Vienlaicīgi būtu apskatāms arī cits aspekts – Latvijas kultūrvidē, specifiskais nacionālais konteksts attiecībā uz sabiedrībā pieņemtajām uzvedības normām. Katrai valstij vēsturiski attīstoties izveidojas sava kultūrvidē, paražas un sabiedrībā pieņemtās uzvedības normas publiskajā telpā. Latvijā ir izteikta kristietības ietekme, kas neparedz sejas aizsegšanu, kā arī tautas folklorā, ticējumos un dzīvesziņās netiek pieņemta sejas aizsegšana pilnībā. Jau no seniem laikiem sabiedrības komunikācija publiskajā telpā balstās gan uz iespēju identificēt personu pēc tās izskata, atklājot seju, gan arī uztvert personas sakāmo, uzvedību, ne tikai verbāli, bet arī neverbāli. Savstarpēji komunicējot, cilvēki uztver cilvēka sejas vaibstus, mīmiku, žestus. Aizsedzot seju, daļa no saziņā saņemamas informācijas zūd, no kā var pasliktināties komunikācija starp sabiedrības locekļiem. Persona, kurai seja pilnībā aizsegta ar apģērbu, var tikt uztverta kā tāda, kurai ir ko slēpt, t.i., var tikt uztverta kā apdraudējums, jo tā slēpj savu identitāti no sabiedrības. Minētais var izraisīt konfliktsituācijas sabiedrībā, veicināt diskrimināciju pret personām, kuras nēsā seju aizsedzošo apģērbu, kā arī radīt spriedzi indivīdu kopējā sadzīvē publiskajā telpā.

Papildus būtu jāņem vērā, ka Latvijas sabiedrībā tiek pieņemti dažādi reliģiskie virzieni. Latvijas Republikas Satversmes 99.pants paredz, ka valsts ir atdalīta no baznīcas. Valstīs, kurās pastāv valsts un reliģisko organizāciju atdalītības princips, reliģisko organizāciju un valsts autonomija ir strikti nodalītas. Katrs no šiem subjektiem darbojas savā sfērā paralēli viens otram. Neskatoties uz to, ka tiek pieprasīta valsts un baznīcas atdalītība, vienlaikus tiek saglabāta labvēlīga neitralitāte pret reliģijām. Tiek atzīta reliģijas nozīme, kā nacionālās kultūras daļa, regulējot reliģisko simbolu lietošanu publiskajā sfērā, reliģisko svētku svinēšanu. Īstenojot valsts un reliģisko organizāciju attiecību atdalītības modeli, tiek aizsargāta reliģisko organizāciju autonomija. Reliģiskās organizācijas ir subjekti, kas darbojas privāttiesību sfērā. Tās savā darbībā ievēro normatīvo aktu prasības un noteiktus priekšrakstus, bet visā citā ziņā to darbība nevar būt ietekmēta no valsts puses. Reliģiskajām organizācijām netiek dota iespēja piedalīties valsts politiskajā dzīvē. Līdz ar to Latvijas DEKL_TMZino_051015_ aizseg; Informatīvais ziņojums “Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu”

publiskajā telpā tiek ievērota neitralitāte attiecībā uz personas piederību noteiktajai reliģijai, kā arī netiek veidoti tādi sevišķi apstākļi personas uzturēšanai publiskajā telpā, kas būtu vērsti uz personas reliģisko uzskatu aizsardzību vai popularizēšanu. Tā publiskajās vietās (skolās, slimnīcās, valsts iestādēs, lidostās) netiek lietoti kādai konkrētai reliģijai raksturīgi simboli (piemēram, arī lūgšanu vietu publiskajās vietās noformējums ir neitrāls, lai to varētu izmantot dažādu reliģiju pārstāvji). Ņemot vērā minēto, Latvijas sabiedrībā publiskajās vietās ir pieņemts ievērot reliģisko neitralitāti un nav pieņemts uzkrītoši izrādīt savus reliģiskos uzskatus publiskajā telpā. Savukārt seju aizsedzoša apģērba nēsāšana publiskajā telpā skaidri norāda uz personas reliģisko pārliecību, kas nav raksturīgi Latvijas sabiedrībā pieņemtajam reliģiskās neitralitātes principam publiskajā telpā.

Reliģisko organizāciju pārstāvju viedoklis par aizlieguma noteikšanu

2015.gada 7.septembrī notika valsts institūciju tikšanās ar reliģisko organizāciju pārstāvjiem. Tikšanās piedalījās reliģisko organizāciju „RĪGAS METROPOLIJAS ROMAS KATOĻU KŪRIJA”, „LATVIJAS EVANĢĒLISKI LUTERISKĀ BAZNĪCA”, „LATVIJAS PAREIZTICĪGĀ BAZNĪCA”, „RĪGAS EBREJU RELIĢISKĀ DRAUDZE” un „LATVIJAS DIEVTURU SADRAUDZE” pārstāvji. Minēto reliģisko savienību (baznīcu) pārstāvji norādīja, ka Latvijā ir sava kultūras telpa un tradīcijas un Latvijas sabiedrībai ir jā saglabā un jā sargā sava kultūra un tradīcijas. Tām personām, kuras iebrauc Latvijā ir jāciens šis valsts iekārta, kultūrvide un tradīcijas. Tāpēc aizliegums var palīdzēt pasargāt Latvijas sabiedrības kultūrvidi. Reliģisko organizāciju pārstāvji vērsa uzmanību, ka saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi Latvijā valsts ir atdalīta no baznīcas, tātad Latvija ir sekulāra valsts. Tas nozīmē, ka sabiedriskajā telpā, neatkarīgi no savas reliģiskās piederības, personai ir jāievēro sabiedrības kultūrai un tradīcijām raksturīgas uzvedības normas. Tā kā Latvijā eksistē dažādi reliģiskie virzieni, personām sabiedriskajā vidē jābūt reliģiski neitrālām. Tādējādi seju aizsedzošo apģērba nēsāšana sabiedriskajās vietās ir neatbilstoša Latvijas kultūrvidei un var traucēt cilvēku līdzaspastāvēšanu sekulārajā sabiedrībā. Latvijas kultūra vēsturiski veidojusies tā, ka cilvēkiem ir atsegtas sejas, tas nodrošina iespēju pilnvērtīgi sazināties ar personu, veidot dialogu. Būtu jāvērtē vai attiecīgajai reliģijai noteiktu galvassegu nēsāšana ir dogma vai arī tikai tradīcija. Reliģisko organizāciju pārstāvji uzsvēra, ka nepieciešams veidot dialogu ar Latvijā reģistrētām musulmaņu reliģiskajām organizācijām, lai saprastu viņu nostāju un viedokli šajā jautājumā.

Šobrīd Latvijā ir reģistrētas 15 musulmaņu draudzes. Piecas no tām ir pārreģistrācijas procesā (t.i. darbojas mazāk nekā 10 gadus), savukārt 10 draudzes jau ir ieguvušas pastāvīgo reģistrāciju. Lielāka daļa draudžu ir reģistrētas Rīgā, tomēr pa vienai draudzei darbojas arī Daugavpilī, Jēkabpilī un Ventpilī. Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 18.augusta noteikumu Nr.930 „Kārtība, kādā reliģiskās organizācijas iesniedz pārskatu par savu darbību” pielikumos atspoguļoto pārskata veidlapā norādāmo informāciju, reliģiskās organizācijas katru gadu sniedz informāciju par reliģiskās organizācijas locekļu skaitu. Atbilstoši musulmaņu draudžu sniegtajai informācijai draudzēs kopā ir 320 locekļi (informācija par 2014.gadu). Kaut gan musulmaņu konfesiju draudzes pārskatos norādīja samērā nelielu draudzes locekļu skaitu - 320, interneta resursos tiek skaidrots, ka etniskie musulmaņi Latvijā varētu būt līdz pat 10 000, bet reālais musulmaņu skaits varētu būt zem 1000⁹.

⁹ Skat. informāciju <http://www.islammuslim.lv/muslims/Latvija/Latvija.htm> (apskatīts 11.09.2015.)

DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums “Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērba”

8
NAV KLASIFICĒTS
IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

Secinājumi:

Ņemot vērā minēto, valstij ir tiesības noteikt aizliegumu sabiedriskajās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu. Līdz ar to šāds aizliegums var tikt paredzēts arī Latvijas normatīvajos aktos.

Tomēr šādam aizliegumam ir:

- 1) jābūt noteiktam ar likumu, pietiekami skaidri un saprotami, lai tas ļauj personai prognozēt likuma piemērošanas rezultātu un atbilstoši izvēlēties savu rīcību;**
- 2) jāatbilst specifiskajai valsts situācijai;**
- 3) jābūt vienīgajam līdzeklim, lai sasniegtu precīzi un šauri definētu legītīmo mērķi;**
- 4) pirms šāda aizlieguma ieviešanas ir nepieciešama visaptveroša, detalizēta un vispusīga diskusija, kurā tiktu iesaistīts pēc iespējas plašāks ekspertu loks, un kuras secinājumi tiks iekļauti tiesību akta normās un politikas ietekmes novērtējumā (anotācijā);**
- 5) jābūt izvērtētam no valsts drošības un sabiedriskās kārtības un drošības aspekta, ņemot vērā citu valstu pieredzi.**

Ieviešot attiecīgo aizliegumu, būtu nepieciešami arī plaši sabiedrības informatīvie pasākumi par tiesību normu nepieciešamību, tās mērķi un piemērošanas aspektiem. Pirms attiecīgu tiesību normu apstiprināšanas Ministru kabinetā un virzības Saeimā būtu jāveic plašs darbs, kas sevī ietvertu Latvijas kultūrvides situācijas izpēti, sabiedrības aptaujas, diskusijas ar attiecīgās jomas speciālistiem (piemēram, Tiesībsargs, akadēmiskie pārstāvji), aizlieguma piemērošanas mērķa, kā arī attiecīgā aizlieguma izņēmumu definēšanu.

Ja tiks ieviests aizliegums sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu, tiesību akta tekstā vai arī tam pievienotajā anotācijā ir jāiekļauj detalizēts un analītisks Latvijas specifiskās situācijas izvērtējums, izvērsti jāskaidro ierobežojuma legītīmais mērķis, kas pilnībā atbilstu Konvencijas 8.panta otrajā daļā vai 9.panta otrajā daļā uzskaitītajiem mērķiem, kā arī jāpamato konkrētā legītīmā mērķa izvēle un jāsasaista ar Latvijas situāciju. Pretējā gadījumā, ņemot vērā Tiesas izvēlēto analītisko pieeju lietā *S.A.S. pret Franciju*, pastāv iespēja, ka Tiesa šādu ierobežojumu neatzīs par pamatotu Konvencijas 8.panta otrās daļas vai Konvencijas 9.panta otrās daļas izpratnē.

Ņemot vērā minēto, atbildīgajām ministrijām ir lietderīgi veikt vispusīgu izvērtējumu par aizlieguma sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu ieviešanas nepieciešamību.

Tieslietu ministrs

Dzintars Rasnačs

05.10.2015. 13:41

3555

J.Macuka

67046134, Jekaterina.Macuka@tm.gov.lv

DEKL_TMZino_051015_aizseg; Informatīvais ziņojums "Par iespēju ieviest aizliegumu sabiedriskās vietās nēsāt seju aizsedzošu apģērbu"

NAV KLASIFICĒTS
IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA